

**ЗАЙНЯТІСТЬ НА РИНКУ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОЇ ПРАЦІ
ЯК ОДНА З ПЕРЕДУМОВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ****Т.І. Коробчук**

Луцький національний технічний університет, kor1970@rambler.ru

Досягнення високого рівня зайнятості у сфері висококваліфікованої праці – одна з основних цілей макроекономічної політики держави для забезпечення її стійкого розвитку. При неповному використанні наявних ресурсів висококваліфікованої робочої сили економіка працює неефективно, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Безробіття наносить значну шкоду життєвим інтересам людей, не даючи їм можливість використовувати свої вміння в тому роді діяльності, у якому фахівець може найкраще проявити себе.

Державна політика зайнятості щодо висококваліфікованої праці повинна бути пов'язана, з одного боку, з політикою у сфері вищої освіти, науково–технологічною політикою, а з іншого – з економічною політикою у сфері промисловості, сільського господарства і розвитку інфраструктури (інформація, зв'язок, транспорт). Особливо важливим для реалізації політики зайнятості є вибір пріоритетів, який має враховувати умови розвитку економіки, в тому числі вибір напрямів у зміні структури економіки.

Ринок праці, як один з елементів ринкової економіки, розглядається в багатьох дослідженнях ринкових відносин. У працях таких українських учених, як: В.Андрієнко, С.Бандур, І.Бондар, М.Долішній, С.Злупко, А.Колот, В.Лагутін, В.Онікієнко, І.Петрова, М.Шаленко, В.Шамота подано теоретичні, методичні та прикладні аспекти економіки праці, визначено організаційно–економічний механізм функціонування і розвитку ринку праці. Проблеми регулювання ринку праці, в тому числі ринку праці фахівців з вищою освітою, займають чільне місце в дослідженнях В.Близнюк, Д.Богині, О.Грішнєвої, Ю.Краснова, В.Лича, А.Чухна та ін.

Проблеми людського капіталу, нагромадження інвестицій у людину досліджували видатні західні вчені: Т.Шульц, Дж.Кендрик, Дж.Мінсер, К.Б.Малліган, та Х.С.Мартін. Економічним проблемам вивчення людського фактора економічного розвитку та ринку праці присвячені роботи російських вчених М.Грачова, В.Дахіна, О.Дахіної, А.Дем'янчука, І.Загоруйка, А.Коровкіна, М.Критського, А.Романовського, В.Сидорова, А.Терехова, Р.Яковлева та ін.

Розширення сфери використання праці фахівців з вищою освітою, формування сприятливого підприємницького середовища, підвищення соціальної захищеності фахівців висуваються сьогодні на перший план у системі державного регулювання зайнятості.

Держава здійснює політичне сприяння зайнятості шляхом використання інструментів економічної та фінансової політики, а також шляхом створення організаційно–юридичних умов, що

стимулюють фахівців до розвитку інновацій. Особливо важливою метою державної політики зайнятості є досягнення європейських стандартів функціонування ринку праці. Ці стандарти стосуються перш за все раціоналізації використання висококваліфікованої праці, юридичного захисту інтелектуальної власності.

До активних методів регулювання зайнятості відносять: забезпечення пропозиції робочої сили шляхом підготовки та перепідготовки відповідно до вимог ринку висококваліфікованої праці; підтримку територіальної мобільності працівників з метою ліквідації дисбалансу між попитом та пропозицією в регіональному аспекті; організацію громадських робіт; сприяння самозайнятості; субсидування зайнятості в приватному секторі; підтримку розвитку малого і середнього бізнесу. Основа пасивних методів регулювання зайнятості – це соціальний захист неконкурентоспроможних осіб. Сьогодні в державному регулюванні ринку праці фахівців з вищою освітою, на жаль, переважають пасивні методи.

Для України представляють інтерес два види програм державного сприяння зайнятості фахівців з вищою освітою [1, с. 94]:

- ув'язка отримання допомоги з професійною підготовкою, перепідготовкою або отриманням другої освіти;
- використання з метою отримання додаткової освіти і перепідготовки вимушених відпусток.

Лише здобуття вищої освіти не гарантує зайнятості через такі причини: наявність значної кількості технологічно відсталих підприємств, що унеможливорює практичного застосування знань у виробництві; існування істотної невідповідності між вимогами виробництва та отриманими знаннями у вищих навчальних закладах. Тому необхідним напрямом державної політики зайнятості повинно стати забезпечення навчання і перенавчання працівника протягом трудового життя.

Неефективність державної політики на ринку висококваліфікованої праці простежується у частих змінах цілей і завдань з реформування науково–технічного комплексу і вищої освіти. Процес формування національного ринку висококваліфікованої робочої сили в Україні розпочався в умовах, коли фінансові та матеріальні ресурси держави були досить обмеженими. Але, за всіх труднощів трансформаційного періоду, нашій країні вдалося зберегти свої основні наукові школи та унікальні технології, здатні забезпечувати розвиток сучасного високотехнологічного виробництва на світовому рівні. Однак, до цих пір слабе державне фінансування науково–дослідних і дослідно–конструкторських робіт, незадовільне забезпечення наукових організацій матеріально–технічними ресурсами, недостатня інформаційна база, відплив кадрів з наукової сфери не дають змоги переломити негативні тенденції на ринку висококваліфікованої робочої сили [2, с. 97].

Ринок праці фахівців з вищою освітою в нинішніх умовах характеризується погіршенням структури робочих місць через скорочення зайнятих в тих галузях, які потребують висококваліфікованої праці внаслідок зростання їх чисельності в менш кваліфікованих галузях (посередницькій діяльності, торгівлі), що характеризуються більш високими заробітками.

В цілому вплив держави на зниження рівня безробіття незначний, насамперед, через недостатність грошових коштів. Тому безробітний влаштовується, розраховуючи тільки на себе при мінімальній підтримці держави. У цьому зв'язку важливою є розробка та реалізація регіональних програм боротьби з безробіттям, які враховували б місцеві соціально–економічні умови.

Важелями державного впливу у сфері висококваліфікованої праці сьогодні мають стати: формування конкурентного середовища, зростання попиту на інновації; посилення ролі механізмів бюджетного та позабюджетного стимулювання розвитку науки та освіти, науково–технічного прогресу; залучення інвестицій, частини коштів від приватизації державного майна на модернізацію підприємств, створення науково–технічних центрів та технопарків, запровадження податкових стимулів інновацій та експорту високотехнологічної продукції; інноваційних структур, здатних на основі об'єднання капіталу продукувати конкурентоспроможні товари; страхування інноваційних ризиків, фінансова підтримка розвитку венчурних підприємств; реальний правовий захист інтелектуальної власності тощо. Одночасно повинні забезпечуватися: гідна заробітна плата працівникам, яка враховує складність, творчість, результативність праці, виконує відтворювальну і стимулюючу функції, є адекватною до рівня життя; гарантії соціального захисту; високий престиж праці інноваторів–раціоналізаторів, винахідників, авторів нововведень; надійний захист інтелектуальної власності працівника.

Політика зайнятості має приділяти більше уваги програмам створення робочих місць для висококваліфікованих працівників. Для цього підприємства мусять проводити політику високої конкурентоспроможності, яка потребує високої якості товарів та послуг, що своєю чергою обумовлено

високим рівнем освіти і кваліфікації робочої сили. Економіці потрібні не просто працівники з вищою освітою, але такі фахівці, які б постійно підвищували свій професійний рівень.

Водночас, умовою успішного працевлаштування і ефективної роботи висококваліфікованого спеціаліста є оновлення, інтелектуалізація робочих місць, які пропонує ринок праці, відповідно до нових трудових орієнтацій і мотивацій, життєвих цінностей молоді. На вітчизняних підприємствах все ще недостатньо дієві такі чинники мотивації до підвищення конкурентоспроможності фахівців, як можливості ... інноваційного оновлення змісту праці, гідна її оплата [3, с.54].

Перспективним напрямом підвищення зайнятості на ринку висококваліфікованої праці повинне стати активне залучення інвестицій на створення нових робочих місць у наукоємних галузях. Позитивна тенденція щорічного зростання обсягів інвестицій формує необхідні передумови для переходу до продуктивної зайнятості на ринку висококваліфікованої праці. Розробка високопродуктивних і енергозберігаючих технологій, виробництво на їхній основі високотехнологічних товарів і послуг, вихід з ними на світові ринки, розширення міжнародної інтеграції в цій галузі створюють необхідні передумови для проведення повноцінної політики зайнятості.

Викладені концептуальні положення щодо розробки та реалізації державної політики зайнятості на ринку висококваліфікованої праці дозволяють зробити такі узагальнення: в сучасних умовах об'єктивно змінюється стратегія політики зайнятості: на зміну мотивації соціального захисту приходять мотивація продуктивної зайнятості; фінансове забезпечення політики зайнятості має ґрунтуватися в сучасних умовах на інноваційній моделі сталого економічного зростання; мотивації роботодавців щодо створення нових робочих місць і найманих працівників щодо зайнятості в сучасних умовах мають свої відмінності, потребують адекватного стимулювання на макро-, мезо-, мікроекономічному рівнях; формування дієвого механізму зайнятості працівників вищої кваліфікації потребує, насамперед, підвищення ціни робочої сили, яке може розглядатися одним з найважливіших важелів реалізації моделі інноваційного розвитку; активна політика зайнятості пов'язана з визнанням на практиці пріоритету знань, освіти, інформації, цінності інтелектуальної складової людського капіталу; в контексті завдань забезпечення активної державної політики зайнятості істотного значення набуватиме врахування особливості трансформаційної економіки, специфіки національного трудового менталітету, світових тенденцій інноваційного розвитку, зростання інтелектуалізації праці.

Список використаних джерел:

1. Правільєв, О. Специфіка трудових відносин на українському ринку праці та формування ефективної політики зайнятості / О. Правільєв // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №11 (42). – С. 91 – 95.
2. Семикіна, М.В. Конкуренція і конкурентоспроможність на ринку праці: методологія визначення / М.В. Семикіна // Демографія та соціальна економіка. – 2008. – №2(10). – С.94–103.
3. Грішнова, О.А. Молоді спеціалісти на ринку праці: проблеми конкурентоспроможності та працевлаштування / О.А. Грішнова, А.Є. Самарцева // Економіка и управление. – 2013. – №2. – С. 49–54.